

התנהגות הפרה המתייחמת — Behaviourism of the Cow on Heat

- מזיקה, (2) E. Hediger (3) D. Morris. הפרה שלנו מוחזקת בתנאי שבי חמורים, אך יש גם לקחת בחשבון שהפרה בהמה מבויתת, העשויה לשנות את התנהגותה. פרט לזה ניתן להניח, שהאירגון החברתי של הבקר לא היה מהמפותחים ביותר. התעסקותה של הפרה בהשגת מזון יכולה להיות ברמה נמוכה. אמנם אוכלי עשב בדרך כלל עסוקים חלק ניכר של היום באכילה, אבל למעלי גירה יש אפשרות של אכילה מהירה ועיכול במנוחה. קשה להבחין אם כן, מהם ההרגלים הטבעיים, המבויתים ובשבי.
- תהליך הזיווג מורכב ממספר יסודות ומטרותיו הם: מציאת בן זוג בריא ומניעת הכלאה. (4) Maynard Smith (5) D. Morris (6) K. Lorenz.
- תהליכי הזיווג אצל בקר מתוארים בערך כך: הפרה המתייחמת מגרה יצרי מין של הפר, הוא מתקרב אליה ומתחיל ל"חור" אחריה. בהמשך החיזור הפרה דוחה את הפר, והתהליך מתחיל שנית וחוזר חלילה עד סיומו בהרבעה. דיחוי מוחלט קיים רק אם הפרה עדיין אינה מוכנה מבחינה מינית. הבחירה בפרי רבייה נעשית בשלב מוקדם יותר בעדרים, כגון: של פרות ואילות. ההרבעה נעשית כשהפר רוכב על הפרה והיא עומדת בשקט ומרימה את זנבה. בכל התהליך הפרה אף פעם מתרוממת על אחרת. גילוי ההתייחמות ברפת (בשבי) תלוי ברכיבת הפרה המתייחמת על חברתה, וזו סטייה. סטיות מיניות מוכרות היטב בספרות.
- התנהגות הומוסקסואלית נראו גם בתנאי טבע, כשיש עודפי מין אחד, או צפיפות יתרה. מוריס, חושב, שבמקרים כאלה האמצעי הוא לצמצם את מספר הוולדות על ידי מניעת הפריה (7) (8) Morris, Zuckerman. מקרים של התנהגויות הומוסקסואליות נראו גם ברגעים של מתיחות, אכף ותסכול. במקרים כאלה ההתנהגות היא פעולת דחייה — הרחקה ("displacement activity").
- בשבי, הומוסקסואליות נובעת בעיקר מחוסר
- התנהגותם של בעלי חיים מורכבת בהתאם לרמת התפתחותם (evolution), כיון שיותר יצורים דורשים חייבים למצוא סיפוק מאוון. כמה יצורים הם בסיסיים לקיום:
1. ייצר השגת מזון;
 2. ייצר להגנת הפרט (ו/או הקבוצה), ייצר זה יוצר דחף התוקפנות ודחף הבריחה;
 3. ייצר רבייה.
- היצורים והצרכים מכתיבים לבעל-חי את התנהגותו. לפעמים מתעוררים כמה יצורים יחד, ונוצר מתח תוך דרישות מנוגדות. לא מדובר כאן על בחירה חופשית בדרכי פעילות, אלא בהתנהגות מוטורית בלבד, אך אין כל התנהגויות קבועות ועומדות והן עודן בשלבים שונים של התייצבות התפתחותית.
- לגבי בע"ח מסוימים התפרסמו מחקרים על התנהגותם, אבל לגבי פרה התפרסם אך מעט מאוד (לאחרונה הופיעו אמנם שני מאמרים). והמעקבים שנעשו אחר בהמות קרובות משפחה לפרה, אינם מלמדים ישירות על הפרה המעניינת אותנו. להתנהגות יש משמעות התפתחותית. יש טוענים, שהתנהגות קודמת להפרדה לפי זנים, (1) Ernst Mayer ואחד מתפקידיו למנוע כלאיים (Hybridization). ברור לחלוטין, שההתנהגות משתנה בשבי מזו שבטבע. את משמעות השינוי אפשר להבין, כשידועה ההתנהגות הטבעית. השינויים נובעים מכמה סיבות:
1. צמצום שטח המחיה, או קביעתו על ידי גורמים זרים;
 2. היעדר דאגה לתזונה, ואי ביצוע פעולות הדרושות בטבע להשגתו;
 3. שינויים חברתיים: אי יכולת להתרחק, עיצוב החברה בצורה לא טבעית, ועוד;
 4. הפרעות בתהליכים המיניים, בחירת בת/בן זוג, קביעת מיקום הקן, או דומה;
 5. אי איזון מספרי בין זכרים לנקבות, וכו'.
- תיסכול היצורים וחוסר מעשה בתנאי שבי — גורמים לשינוי ההתנהגות, כגון: חיפוש תעסוקה על ידי התנהגות בלתי טבעית ולפעמים אף

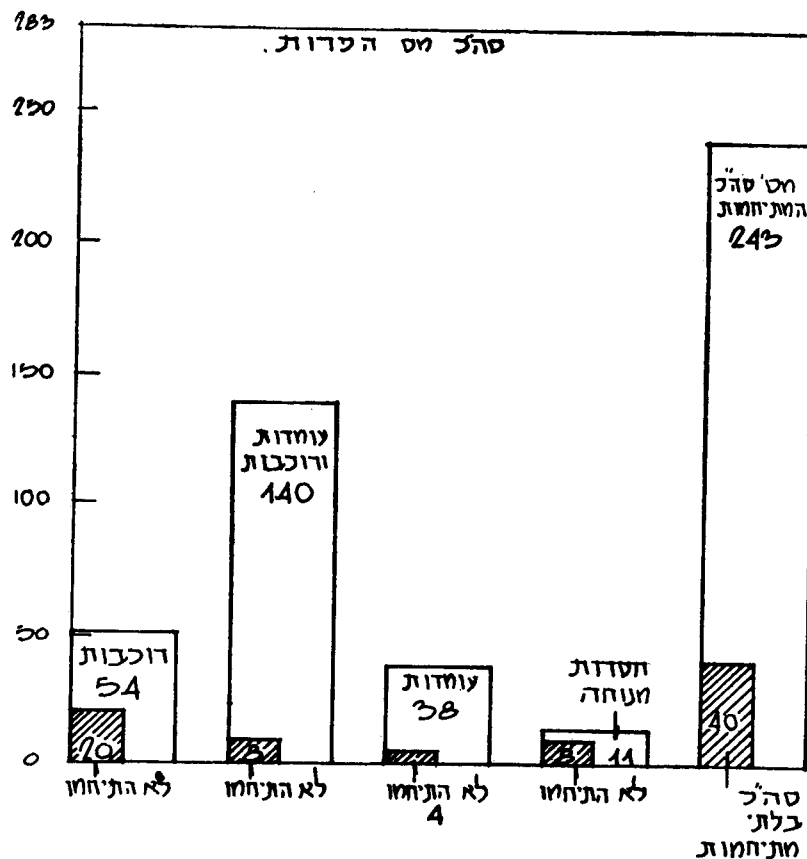
ברורות: בהיעדר זכר המתייחמת מתוסכלת והיא מחליפה את יצריה הנקביים לזכריים (7) (8). יחד עם זה, בהיעדר פר, מגרה המתייחמת פרות אחרות להתנהגות פסבדו-זכרית. פרה לא מתייחמת מגלה רק סימנים פסבדו-זכריים. אצל פרה מתייחמת מתחלפים התפקידים בדחיפות, וזה בגלל התסכול.

ערכתי סקר על פרות שהביאו להזרעה, התעניינתי — על פי איזה סימנים גילו את הדרישה, כי גליתי, שלגבי רוב הפרות שלא מצאתי מתייחמת, לא ידעו עליהן מי גילה אותן ומה היו הסימנים. פרות אלה נתגלו על ידי שומר, חולב לילה, וכדומה. פרות אלו לא נכללו בסקר.

מ-283 פרות שבסקר התייחמו 243 (ראה טב' לה) — 54 התגלו לפי קפיצה בלבד, 38 לפי

פעילות מינית רגילה, חוסר או היעדרות מוחלטת של המין השני, חוסר תעסוקה, פחד.

התנהגות הומוסקסואלית ברפת ("הקפיצה") תיתכן גם כפעולה דחוייה, ואין משמעותה — התייחמות. התנהגות כזו אנו רואים בזמן העברת פרות בדרך לחליבה וכדומה, וזו גובעת מתסכול אחד או כמה יצרים: פחד (מהחדש, מהמוביל), רצון לברוח, תוקפנות לר"כישת מעמד, שתלטנות (Dominance). כמובן, יש גם בתנאים אחרים יכול להיווצר מצב שגורם לפעולות דחוייה (עצבנות, אכף), ואז יש קפיצות רבות ללא דרישות. את "הדרישה" אנו מגלים ע"י פעולה מינית סוטה. הפרה הקופצת איננה דווקא המתייחמת, אלא העומדת — היא המתייחמת. אבל גם הפרה המתייחמת קופצת, ומסיבות

התנהגות הפרה בהתייחמות

„דרישות“ ממש שלא ראו — היו כשהפעילות היתה בזמן הרפיית מתח. מה שטוב לרוב הפרות אינו בהכרח טוב לכולן. אנו חייבים לראות את הפרה כפרט. יש מספר גורמים בלתי יציבים שמשפיעים על התנהגות הפרה. ייתכן שזה מס-ביר את המקרה, שפרה המתייחסת סמוך לאחר המלטה, חדלה להראות התייחסויות נוספות תקור-פה ארוכה לאחר זה, למרות שהמחזור המיני שלה תקין. יש גם דעה, שמצב אכף יכול לגרום להפרעות העובר: ספיגות וולד, הפלות, ודלקות רחם (10) (9) J.B. Caldoun.

באחרונה שמעתי על בעיות גילוי דרישות בר-פחות גדולות — גם במושבים. אני סבור שבעיה זו בעיקרה ניהולית. ייתכן, שברפת גדולה יש יותר דרישות מהפרה ויותר התעסקויות איתה וסביבה, וכן בעדר גדול יש יותר פרות „עדינות נפש“, שאינן מראות סימני התייחסות — לפחות בנוכחותו של הרפתן.

ראובן בר חיים

רשימת הספרות שמורה עם המחבר „השרות“

התאחדות מגדלי בקר, הנהלתה ועובדיה

מברכים את החברים

דבורה ויחזקאל ברנדשטטר

מיבנאל

ממייסדי „החקלאית“ ובוקרים

מסורים לענף הבקר

ואת הח' חיים עפרוני,

עורך „משק הבקר והחלב“,

שבאפריל ש. ז. מלאו 50 שנה

לעבודתו כבוקר, מדריך ויועץ

מקצועי בענף הבקר

עם קבלתם פרס „החקלאית“,

ע"ש חיים צימרמן ז"ל

עבור פועל חייהם בפיתוח

וטיפוח ענף הרפת בארץ

כה לחי!

עמידה בלבד, הרוב המכריע — 140 נראו עומ-דות או קופצות. 11 הנותרות נתגלו על-ידי התנהגות בלתי רגילה, אבל לא מוגדרת (זה בעצם מורכב ממספר פעולות: געייה, רחרוח, ליקוק, אי שקט, חוסר תיאבון וכו'). מה-54 שגילו על ידי קפיצה — 20 כלל לא דרשו לפי סימן זה. בין 20 אלה — אחת היתה בהריון, אחת נמצאה סמוך לחצר שהכניסו בה עגלים חדשים, 2 קפצו בזמן הובלה ודוחק, 4 היו בחצר אחת עם אבחנה לקויה, ולמחרת התברר שפרה אחרת בחצר זו התייחסה. לשאר אין הסבר.

בין 140 שנתגלו על ידי קפיצה ועמידה, רק 8 לא התייחסו. מאלו אחת היתה בהריון, 2 נתגלו בחצר שהכניסו באותו הזמן קבוצה של עגלות חדשות. ליתר אין הסבר.

בין 38 שגילו על ידי עמידה — 4 לא התייחסו, לאף אחת מאלה לא מצאתי הסבר. מה-11 „אי שקטות“ — 8 לא דרשו, אבל זה היה צפוי, כי הגדרה זו אינה מדויקת.

אחת הבעיות, המטרידה את הבוקר, היא — הפרה שאינה מראה סימני התייחסות. לא מדובר בפרה שסובלת (לפי קביעת הרופא) מהפרעה כלשהיא, או ליקוי בגילוי התייחסויות; המדובר בפרה בריאה ברפת, שאין לגביה בעיות מיוחדות לגילוי דרישות, פרות עם מחזור מיני תקין ואינה מראה סימני התייחסות (בעצם, אין הרבה כאלה). לעתים אני נתקל בפרה שבהתנהגותה לא הרגשנו כלום, אבל על עכוזה נראו סימנים ברורים של רכיבה. ייתכן שהפעילות היתה בהיעדר איש בס-ביבה. אך יש גם כאלה, שאינן מראות סימנים כלל. ייתכן שפרות אלה אינן מפרישות פרומונים (Pheromone), אבל יש לציין שגם אצל פרות כאלה מופרשים ריחים כרגיל. אי הפרשת ריחים או פרומונים יכול להסביר אי שתוף פעולה מצד פרות אחרות, אבל זה לא מסביר למה הפרה עצמה אינה קופצת. ידוע, שאכף מדכא התנהגות הומו-סקסואלית. מרדכי מלען (9) טוען — ובצדק — „שעל ידי ריבוי הפעולות ברפת אנו תורמים לאי שקט לבהמות והפרת הרגלי החיים שלהן“. גם חי חברון מצביע על מזג בלתי שקט אצל הפרות שלנו. אכף יכול לנבוע מכל מיני סיבות, וזה יכול להיות גם דבר זמני, חולף. ולכן,